

Félagsmálaráðherra, erlendir og innlendir gestir, ágætu félagar

Ég vil byrja á að bjóða ykkur öll velkomin til þessa fjórða ársfundar Alþýðusambands Íslands. Fyrir okkur liggur að ræða mörg mikilvæg viðfangsefni.

Þar skal fyrst nefna atvinnumálin. Þegar við skildum í lok ársfundar fyrir ári síðan, höfðum við samþykkt ákveðna grunnhugsun, þar sem áfram var unnið út frá sýninni um samþætta stefnu í efnahags- atvinnu- og félagsmálum.

Þarna vorum við ekki að samþykkja endanlega stefnu okkar í atvinnumálum, heldur var vinnan á ársfundinum varða á lengri leið, sem raunar hófst með ráðstefnu um atvinnumál í september á síðasta ári. Í samþykkt síðasta ársfundar var kveðið á um vinnulag, þar sem sú stefna var mörkuð að áfram skyldi vinna að málinu á þeim grunni sem lagður hefði verið og að sú vinna skyldi lögð fyrir þennan ársfund.

Hitt meginviðfangsefnið er það sem hefur verið kallað ”Lífið í vinnunni”. Þá er átt við þá þætti sem hafa áhrif á líðan okkar í vinnunni og möguleika verkalýðshreyfingarinnar og starfsmanna sjálfra til að hafa áhrif á þá þætti sem þar skipta máli. Við erum þarna að tala um umhverfi vinnunnar og vinnustaðinn, skipulag vinnunnar og samskipti og félagsleg tengsl á vinnustaðnum.

Nú þegar hefur nokkuð verið gert á okkar vettvangi til að undirbúa umræðuna hér á ársfundinum, bæði í starfi fastanefnda miðstjórnar og á kynningarfundum vítt og breitt um landið í aðdraganda ársfundarins.

Ég vænti mikils af þeirri vinnu sem lögð verður í þessi mál hér á ársfundinum, en það hlýtur að vera eitt af meginverkefnum Alþýðusambandsins á hverjum tíma að tryggja aðkomu sem flestra að stefnumótun á okkar vettvangi. Það er auðvitað afar mikilvægt fyrir okkur sem skipum forystu sambandsins að málflutningur okkar eigi sér stoð í viðhorfum félagsmanna okkar.

Það hefur ýmislegt á dagana drifið frá því að við héldum hér ársfund fyrir ári síðan. Þar er nærtækast að nefna að síðast liðið vor gerðu flest aðildarsamtök Alþýðusambandsins kjarasamninga. Nokkrir samningar á okkar vettvangi renna út nú í haust og síðan hafa sjómenn verið samningslausir í langan tíma. Ég hef þó fyrir satt þau ánægjulegu tíðindi að kominn sé veruleg hreyfing á viðræður sjómanna við útvegsmenn. Það eru afar góð tíðindi eftir allt sem á undan er gengið í því efni.

Í þeim samningum sem gerðir voru síðastliðið voru eru ákvæði um ákveðnar verðlagsforsendur og hvernig hægt sé að bregðast við, standist þær ekki. Nú eru ýmis teikn á lofti sem gera það að verkum að ég hef verulegar áhyggjur af því að þessar forsendur haldi ekki. Ég er ekki einn um að hafa þær áhyggjur. Það vekur sérstakan ugg að fjárlagafrumvarp ríkisstjórnarinnar virðist einnig gera ráð fyrir að verðbólga verði meiri en forsendur kjarasamninga ganga út frá. Það veldur mér þó enn meiri áhyggjum að ríkisstjórnin virðist ekki átta sig á þessu eða virðist ekki hafa af þessu neinar sérstakar áhyggjur – þess sér amk. ekki nein merki í stefnumörkun ríkisstjórnarinnar í efnahagsmálum.

Það er verulegt áhyggjuefni. Því til viðbótar er fátt að finna í fjárlagafrumvarpinu sem eykur manni bjartsýni hvað það varðar að hrinda í framkvæmd úrbótum á velferðarkerfinu – eins og við höfum kallað eftir og eins og allir stjórnsmálaflokkar höfðu góð orð um fyrir síðustu kosningar og samstarfssáttmáli ríkisstjórnarinnar gaf nokkur fyrirheit um.

Þetta eru veruleg vonbrigði. Nú virðist ríkissjóður hafa fjárhagslegt svigrúm til þess að taka myndarlega á í þessu sambandi, en þess í stað hefur ríkisstjórnin ákveðið að lækka

skatta um 23 milljarða á kjörtímabilinu. Á það hefur verið bent – bæði af Seðlabankanum, Alþýðusambandinu og Hagfræðistofnun Háskólans að það sé líklegt að við þessar aðstæður virki skattalækkunar þensluhvetjandi. Ég held að menn verði að hugsa þessa hugsun til enda. Það liggur ljóst fyrir, að til að sporna gegn þeim áhrifum verða menn að draga úr útgjöldum á móti.

Ég vil að við komum þeim skilaboðum skýrt til skila, að við höfnum því alfarið að sá niðurskurður komi niður á velferðarkerfinu. Ég ætlast til þess að forsvarsmenn ríkisstjórnarinnar eyði þeirri óvissu sem sannarlega er uppi í þessu efni og kveði uppúr um það að ekki verði gripið til þess ráðs að skera niður í velferðarkerfinu til að fjármagna áformaðar skattalækkunar.

Félagar,

Yfirskrift þessa ársfundar er Sterkari saman. Einhver kann að segja: Við höfum heyrt þetta áður! Og auðvitað höfum við öll heyrt þetta áður. Það er þó ekki þannig að við höfum farið í gamla pappíra og dustað rykið af gömlum slagorðum. Það er fullt tilefni og ærin ástæða fyrir því að þessi yfirskrift var valin.

Ársfundurinn er haldinn við þær aðstæður að það er talsvert umrót á vinnumarkaði. Við höfum undanfarnar vikur orðið vitni að ýmsum tilburðum sem ég satt að segja hélt að tilheyrðu einfaldlega fortíðinni – hefðu verið afgreiddir í eitt skipti fyrir öll.

Öðru nær. Við höfum þurft að standa í baráttu til þess að verja lágmarksréttindi launafólks, á sjó, í lofti og á landi. Þar er ég að vísa í deilu okkar við forsvarsmenn Brims – sem nú er komin fyrir Félagsdóm og málefni flugfreyja og flugþjóna hjá Iceland Express. Það mál hefur þó sem betur fer tekið nýja stefnu, uppsagnir verið dregnar til baka og kjaraviðræður í réttum farvegi.

Á síðasta ársfundi gerði ég málefni starfsfólks – ekki síst útlendinga – við Kárahnjúka að umtalsefni. Við höfum verið á vaktinni þar og málin hafa þokast til betri vegar. Það hefur þó einungis gerst af því að stórverktakanum hefur verið veitt aðhald. Reynslan kennir okkur að þar má ekki slaka á.

Nýleg reynsla af erlendum stórum verktakafyrirtækjum er þó engan veginn í öllum tilvikum slæm. Nú eru framkvæmdir við byggingu álvers við Reyðarfjörð hafnar. Öll samskipti við starfsmenn og verkalýðshreyfingu hafa verið til fyrirmyndar. Það er ánægjuefni og við treystum því að svo verði áfram.

Þessi mál segja okkur hvert fyrir sig með skýrum hætti hvers virði samstaðan er. Þau segja okkur að einungis með öflugri verkalýðshreyfingu fáum við varið þau réttindi sem þegar hafa náðst fram. Við skulum líka standa klár á því félagar, að til lengri tíma litið munum við ekki sækja fram í þeim efnum – nema standa saman.

Málefni útlendinga á íslenskum vinnumarkaði hafa verið ofarlega á baugi á síðustu misserum og ég er sannfærður um að þau verða með ágengustu viðfangsefnum okkar á komandi árum.

Það er þó rétt að taka af öll tvímæli um að verkalýðshreyfingin hefur ekki á móti útlendingum á vinnumarkaði eða í íslensku þjóðlífi. Því fer fjarri.

Við lítum aftur á móti á það sem forgangsverkefni að tryggja að útlendingar á íslenskum vinnumarkaði njóti sömu kjara og réttinda og Íslendingarnir sem við hlið þeirra vinna. Það skiptir okkur öll máli.

Við viljum koma í veg fyrir að atvinnurekendur misnoti þessa félaga okkar með því að halda kjörum þeirra og aðbúnaði undir því sem almennt er viðurkennt og jafnvel undir kjarasamningsbundnum lágmarkskjörum.

Fyrir utan það með hvaða hætti slíkt bitnar á því fólki sem fyrir því verður beint – þá bitnar það líka á hinum, því þeir verða mjög líklega fyrir því í kjölfarið.

Við skulum hafa þessi mál öll í huga – Sólbaksmálið, málefni Iceland Express eins og það leit út á tímabili, málin eins og þau þróuðust við Kárahnjúka og síðan málefni útlendinga í heild á íslenskum vinnumarkaði. Það skiptir máli að skoða þau í heildarsamhengi – og ég get ekki að því gert að spurningin hvað verður næst fyrir verður æ ágengari í mínum huga. Hver er næstur?

Þetta eru ekki þægilegar spurningar – en við verðum að horfast í augu við þær. Það á enginn að þurfa að verða næstur. Það tryggjum við best með því að gera öllum það ljóst að verkalýðshreyfingin mun ekki líða framkomu af því tagi sem við höfum orðið vitni að ítrekað undanfarið.

En af því að hér eru margir góðir gestir frá hinum Norðurlöndunum er ekki úr vegi að víkja að því að samvinna – ekki sist við norræna félaga okkar - óháð landamærum og sá andi sem þar ríkir er hluti af grunnhugsun verkalýðshreyfingarinnar. Verkalýðshreyfingin er í eðli sínu og að uppruna alþjóðleg hreyfing. Í því felst mikill styrkur, því menn hafa getað treyst á félagasína í öðrum löndum þegar sótt er að réttindum okkar.

Það er því ekki einungis þannig að við höfum getað sótt hugmyndir og siðferðilega styrk og stuðning til félaga okkar í öðrum löndum – heldur hafa menn stutt hver annan með beinum hætti þegar til átaka hefur komið.

Þarna gildir auðvitað það sama og gildir um okkur sjálf á heimavellinum. Við erum einfaldlega sterkari þegar við vinnum saman.

Félagar,

Fyrir þessum ársfundi liggja mörg viðfangsefni, þörf og brýn. Málefnið – atvinnumálin og lífið í vinnunni eru vel undirbúin af málefnanefndum og miðstjórn - þannig að umræður hér á fundinum eiga að geta verið málefnalegar og snúast um aðalatriði.

Að gefnu tilefni eru efnahags- og kjaramálin jafnframt til umfjöllunar á fundinum. Meðal annars verður kynnt ný spá hagdeildarinnar um þróun helstu hagstærða – og í henni kemur fram að ýmsar óæskilegar blikur eru á lofti.

Ég vil í lokin leggja ríka áherslu á að nú ganga yfir miklar breytingar í heiminum. Þá er ég að vísa til alþjóðavæðingar, tæknibreytinga og aukinnar samkeppni. Þessar breyttu aðstæður fela í sér margar hættur. En þær fela jafnframt í sér margvísleg tækifæri.

Þessi tækifæri skulum við nýta. Þar eigum að skipa okkur í forystu þessar framfara – en um leið skulum við gera þá kröfu að jafnframt komist aðilar vinnumarkaðarins og stjórnvöld að samkomulagi um samstarf til að sporna gegn þeim hættum og ógnum sem þróunin hefur óhjákvæmilega í för með sér.

Þessir aðilar – verkalýðshreyfingin, samtök atvinnurekenda og stjórnvöld þurfa að móta sameiginlega sýn til framtíðar þar sem saman fara stefna í efnahags- og atvinnumálum og friður um velferðarkerfið. Í þeirri vinnu þurfa félags- og velferðarmálin að vera jafnsett hinum – en ekki afgangsstærð.

Til þessa verks erum við fús og köllum eftir samstarfi við þessa aðila í því sambandi.

Reynslan hefur kennt okkur að samvinna um framtíðarsýn er vænlegust til að tryggja framfarir, stöðugleika og velmegun.

Ég ætla að ljúka máli mínu á því að vísa enn og aftur í yfirskrift fundarins. Samstarf um framtíðarsýn hefur vitaskuld beina skírskotun í yfirskrifina –en líka félagar - að við verkalýðshreyfingin – náum bestum árangri, hvort heldur er í átökum eða samstarfi þegar við göngum samstiga.

Ég hef gjarnan vitnað til reynslunnar af lífeyriskerfinu í því sambandi. Ég hef sagt að í því endurspeglit og kristallist sú grunnhugsun sem allt starf verkalýðshreyfingarinnar hvílir á – sú hugsun að við berum öll ábyrgð á velferðinni – ekki bara okkar eigin velferð, heldur berum við í sameiningu ábyrgð hvert á öðru.

Látum þessi sannindi vera okkur leiðarljós á þessum ársfundi og inn í framtíðina. Við erum sterkari saman.

Fjórði ársfundur Alpýðusambands Íslands er settur og ég bið Ingibjörgu R.

Guðmundsdóttur, varaforseta sambandsins að taka við stjórn fundarins.